

Miten puhumme työelämästä?

Työelämäpuhe mediassa
vuosina 2019 ja 2023

TYÖ2030 - Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma

Vastuullisen työelämäpuheen työryhmä:

Liisa Hakala, STM

Mikko Kuivalainen, TTK

Sanna Kulmala, TYÖ2030

Henna Kymäläinen, Lapin ELY-keskus

Riina Nousiainen, STTK

Antti Närhinen, TEM

Anne Salomaa, EK

Raportin on toimittanut Viestintätoimisto Drum.

© 2024 Työterveyslaitos ja kirjoittajat

Tämän teoksen osittainenkin kopiointi on tekijänoikeuslain (404/61, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen) mukaisesti kielletty ilman asianmukaista lupaa.

ISBN 978-952-391-179-6 (PDF)

Taustaksi lukijalle

Työelämäpuheen media-analyysi perustuu Retriever Suomen mediaseurannan piiriin kuuluvan toimituksellisen median aineistoon vuosilta 2019 ja 2023. Yhteensä aineistoon sisältyi 47 844 uniikkia artikkelia.

Työelämää koskevaa keskustelua rajattiin koskemaan aihepiirejä, jotka liittyvät työelämän laatuun ja kehittämiseen. Tällaisia olivat työhyvinvointi ja jaksaminen, johtaminen ja esihenkilötyö, työn murros, eri-ikäiset työelämässä. Analyysin ulkopuolelle rajattiin monia lähtökohtaisesti lainsäädäntöön ja politiikkaan liittyviä aiheita kuten lakot, työtaistelut, työttömyys ja työmarkkinapolitiikka. Aiherajaus tehtiin raportin käyttötarkoituksen perusteella.

Aineistoa luokiteltiin juttutyypin, aiheen, tutkitun tiedon vs. yksilön kokemuksen sekä juttujen sävyn perusteella.

Artikkelien sävy on määritelty kolmeen kategoriaan, joihin aineisto on jaettu tekoälyavusteisesti. Juttujen sävykategoriat on määritelty

- **positiiviseksi**, mikäli siitä ilmeni enemmän positiivinen asenne työelämää kohtaan esimerkiksi positiivisten adjektiivien tai esitettyjen väittämien kautta. Esimerkiksi artikkelit, joissa esitettiin ratkaisuja työelämän ongelmiin tai yksilöllä oli positiivinen kokemus, luokiteltiin positiivisiksi.
- **negatiiviseksi**, mikäli siitä ilmeni enemmän negatiivinen asenne työelämää kohtaan esimerkiksi negatiivisten adjektiivien tai esitettyjen väittämien kautta. Esimerkiksi artikkelit, joissa keskityttiin huonoihin työolosuhteisiin tai stressaavaan työilmapiiriin, kerrottiin työelämän ongelmista, mutta ne eivät olleet ratkaisukeskeisiä, tai yksilöllä oli huono kokemus, luokiteltiin negatiivisiksi.
- **neutraaliksi**, mikäli siinä esiintyi tasapainoisesti positiivisia ja negatiivisia näkökulmia tai mikäli se oli luonteeltaan neutraalin toteava esittämättä kumpaakaan näkökulmaa.

Analyysin taustoja, aineistoa ja metodologiaa on avattu tarkemmin luvussa 13.

Sisällys

1	Se, miten puhumme työelämästä, muovaa työelämän todellisuutta.....	5
2	Työllistyminen hallitsee työelämäkeskustelua	9
3	Valtaosa työelämäkeskustelusta syntyy uutisista	12
4	Tutkitun tiedon osuus on kasvussa – yksilöiden kokemukset ovat myös vahvasti mukana	14
5	Työelämäkeskustelu on monisävyistä	17
6	Nuorten työelämä keskittyy kesätöihin	22
7	Etätöihin on tullut kriittisiä sävyjä	26
8	Hyvä johtaminen on uutinen	29
9	Asiantuntijat puhuvat työelämän murroksesta	31
10	Työhyvinvoinnilla on monet kasvot	34
11	Työvoimapula ja epätyypillisten työsuhteiden kuormittavuus näkyivät uutisoinnissa	38
12	Loppusanat.....	39
13	Analyysistä	41

1 Se, miten puhumme työelämästä, muovaa työelämän todellisuutta

Todellisuutta kuvaava ja monipuolinen keskustelu työelämästä on tärkeä osa työelämän kehittämistä. Parhaimmillaan keskustelu työelämästä on vastuullista puhetta, joka edesauttaa työelämän kehittämistä tuomalla esiin työelämän tärkeyttä ja myönteisiä puolia, lakaisematta ongelmia maton alle. Se on ratkaisukeskeistä ja pyrkii yhteistyön ja yhdessä tekemisen lisääntymiseen työelämässä. Työuransa alussa oleville nuorille vastuullinen puhe lisää innostusta, näkökulmia ja luottamusta tulevaan.

Julkiseen keskusteluun tarvitaan mukaan niin yksilöt, yhteisöt kuin koko yhteiskuntakin. Vastuullinen puhe välttää vastakkainasettelua ja pyrkii tunnistamaan hyvää. Yleisölle kerrotaan selvästi, milloin kyseessä on tieto ja milloin mielipiteet.

Vastuullista on huomioida, miten saavutettavaa puheemme on ja miten se tavoittaa monimuotoisen kuulijakunnan. Vastuullisen työelämäpuheen ansiosta kuva työelämästä monipuolistuu.

TYÖ2030-ohjelman vastikään julkaisemassa Työelämän tilannekuvia -raportissa¹ todetaan, että monella mittarilla arvioiden suomalaisen työväestön terveys on pitkällä aikavälillä kohentunut, ja suunta on edelleen parempaan päin. Pitkät sairauspoissaolot, työkyvyttömyyseläkkeet, työtapaturmat sekä ammattitaudit ovat vähentyneet ja työurat pidentyneet. Työturvallisuuden ja fyysisen hyvinvoinnin parantumisen myötä huomio on kohdistunut yhä laajemmin henkiseen hyvinvointiin, jota on myös pyritty parantamaan monin eri tavoin (Melin, 2022, viitattu Työelämän tilannekuvia -raportista, 2024). Esihenkilöiden tuki, vaikutusmahdollisuudet, yhteisöllisyys ja työpaikkojen valmius tukea työntekijöidensä terveyttä ovat parantuneet. Psykososiaalisessa työympäristössä voi sanoa tapahtuneen myönteistä kehitystä monella osa-alueella.

Tämän raportin tarkoituksena on muodostaa kuva siitä, miten ja millaisella äänensävyllä työelämästä puhutaan mediassa. Raportin avulla haluttiin tarkastella

¹ Haltia ym. (2024): Työelämän tilannekuvia – Työhyvinvoinnista ja osaamisesta löytyy tuottavuuden kasvun mahdollisuuksia. TYÖ2030-ohjelma. <https://www.julkari.fi/handle/10024/149164>

sitä, näkykö suomalaisen työelämän korkea laatu ja sen myönteinen kehitys siinä, mitä ja miten työelämästä kirjoitetaan. Raportti pyrkii vastaamaan myös siihen, mikä työelämässä kiinnostaa mediaa ja millaisia näkökulmia jutuista löytyy.

Aineiston keräsi ja analysoi Retriever keväällä 2024. Aineisto on kerätty vuosilta 2019 ja 2023. Analyysi rajattiin näihin vuosiin muun muassa siksi, että koronavuodet haluttiin rajata analyysin ulkopuolelle. Rajaamalla analyysivuodet kyseisellä tavalla pystyttiin myös havaitsemaan, miten koronavuodet tai muut nousevat trendit ovat vaikuttaneet siihen, miten työelämästä kirjoitetaan. Media-analyysi ja sen pohjalta koostettu raportti on toteutettu osana TYÖ2030-ohjelmaa.

Vastaavaa työelämän julkisen puheen arviointia on tehty myös aiemmin. Vuonna 2010 Johtamistaidon Opisto julkaisi Pauli Juutin kirjan ”Mitä lehdet kirjoittavat työelämästä?”. Siinä seurattiin viiden kuukauden ajalta 12 suurimman median työelämäkirjoituksia.

Mitä on tapahtunut 9–13 vuodessa? Silloinkin elettiin taloudellisesti haastavia aikoja, ja media kirjoitti ymmärrettävästi tapahtuneista lomautuksista ja irtisanomisista – peräti 34 prosenttia kaikista työelämäartikkeleista liittyi niihin. Kaiken kaikkiaan vuonna 2010 median tapa käsitellä työelämää oli taloustilanteenkin huomioon ottaen varsin negatiivinen ja osittain jopa omaa agenda ajava sekä aihevalintojen että käsittelyn puolesta.

Mitä nyt tehdystä analyysistä sitten kävi ilmi? Ensinnäkin se, että työelämästä kirjoitetaan valtavasti: määriteltujen hakusanojen perusteella haaviin kertyi 47 844 uniikkia artikkelia, vaikka iso osa työelämän aihepiireistä rajattiin pois analyysistä.²

Toiseksi, valtaisia eroja vuosien 2019 ja 2023 välille ei syntynyt keskustelun aiheissa eikä sävyssä. Vuonna 2019 julkisuudessa keskusteltiin ilmiönä muun muassa etätöistä – vuoteen 2023 mennessä etätö oli koronapandemian vuoksi vakiintunut, ja samalla siitä alettiin keskustella myös kriittisemmin. Lisäksi taloudellinen epävarmuus heijastui työelämäaiheisiin: eniten mediassa kirjoitettiin työllistymiseen liittyvistä teemoista, esimerkiksi työvoimapulasta.

Kolmanneksi, ja ehkä hieman yllättäen, analyysi osoittaa, että suhteellisesti tarkasteltuna suomalainen työelämäkeskustelu tähän selvitykseen valituista teemoista³ on mediassa sävyllään neutraalia ja jopa myönteiseen kallellaan.

² Analyysiin määritellyt hakusanat ja -sisällöt sekä rajaukset on kuvattu tarkemmin raportin lopussa luvussa 13.

³ Tässä raportissa työelämäkeskustelu-termillä viitataan työelämän laatuun ja kehittämiseen liittyvään keskusteluun tehdyn aineistorajauksen mukaisesti.

Neutraaleja artikkeleita oli 39 prosenttia, positiiviseksi tulkittavia 36 prosenttia ja negatiivisia 25 prosenttia.

Aineiston suuri koko kuitenkin tarkoittaa, että määrällisesti tarkasteltuna negatiiviseksi tulkittavia juttuja on erittäin paljon. Lisäksi moni neutraali artikkeli on ongelmalähtöinen, vaikka se tarjoaisi samassa jutussa myös ratkaisuja. On huomioitava myös se, että analyysin ulkopuolelle rajattiin aiheita, joiden voidaan olettaa olevan lähtökohdiltaan negatiivisempia, kuten lakot, työtaistelut ja työttömyys. Näiden aiheiden ei katsottu kuuluvan työelämän laadun kehittämisen aihesisältöihin.

Analyysin pohjalta muodostuu kuva monipuolisesta työelämämediasta: aiheen käsittely on monipuolistunut ja työelämä näyttäytyy huomattavasti laveampana kuin vuonna 2010. Työelämää käsitellään mediassa määrällisesti runsaasti, siitä kirjoitetaan monesta eri teemasta, ja niiden sisällä eri näkökulmista. Jutuissa hyödynnetään monipuolisesti erilaisia lähteitä ja juttujen sävyt vaihtelevat. Tämä kaikki yhdessä antaa hyvät edellytykset käydä yhä vastuullisempaa keskustelua työelämästä.

”Vastuullisen työelämäpuheen merkitys korostuu juuri tässä murroskohdassa, jota elämme. Kun ristikkäisiä muutoksia on samaan aikaan paljon, tarvitaan laajemmin rohkaisua, kannustusta, hyviä esimerkkejä, onnistumisten jakamista ja vilpittömiä iloja työn tuottamasta hyvästä. Tilanne pitäisi saada siihen asentoon, että tämä yhteiskunta kestää hyvää puhetta suomalaisesta työstä ja työelämästä. Olen huomannut, että suomalainen kestää keskimäärin hyvin valitusta ja ikäviä uutisia, mutta kun aletaan nostaa työelämän hyviä puolia, se koetaan melko nopeasti ongelmien vähättelynä tai lakaisemisena maton alle.”

– Katri Viippola, toimitusjohtaja

”Kun työelämästä puhutaan, siinä on vähän sama ristiriita ja harha kuin rikollisuudesta puhuttaessa: ihmisillä on sellainen käsitys, että rikollisuus on lisääntynyt tai työelämä on huonontunut, vaikka näinhän ei ole, kun katsotaan tilastoja. Kun sitten taas puhutaan siitä, miten media työelämäaiheita käsittelee, niin lähtökohtana on se, että uutinen on yleensä yllättävä ja negatiivinen asia. Ihminen on lajinakin kehittynyt niin, että

kiinnitämme negatiiviseen helpommin huomiota. Toimittajilla on siis kiusaus nostaa esiin sellaisia (negatiivisia) asioita, jotka saavat yleisön huomion, klikkauksia ja tilauksia. Olin kuitenkin positiivisesti yllättynyt, että mediassa oli paljon myös positiivisia työelämää käsitteleviä juttuja. Muutosta on varmasti tapahtunut vuodesta 2010 parempaan suuntaan.”

– Laura Saarikoski, journalistiikan työelämäprofessori

”Se, että työelämäkirjoittelu on monipuolistunut, on osa yleisempää muutosta journalismin kokonaisuudessa – työtä tehdään paremmin ja siihen kuuluu näkökulmien monipuolisuus, lähteiden monipuolisuus sekä sävyjen monipuolisuus. Tämä on osoitus journalismin kehittämisestä laadullisesti, ja se on hyvä suunta.”

– Teijo Valtanen, taloustoimituksen päällikkö

”Median kirjoittelulla on iso merkitys, mutta media ei ole yksin vastuussa siitä, miten työelämästä puhutaan. Aiheesta puhutaan myös sosiaalisessa mediassa ja kahvipöydissä. Itse haluaisin kiittää toimittajia siitä, miten vastuullisesti työelämästä kirjoitetaan, se on pääosin monipuolista – työ on voimavara ja edistää jaksamista.”

– Jari Hakanen, tutkimusprofessori

”On tärkeää, että halutaan tarkastella ja nähdä, mistä media puhuu – sillä media ei pelkästään välitä todellisuutta vaan siitä tulee todellisuutta. Itse olen tehnyt työuupumustutkimusta, joka aiheena nostaa aika ajoin päätään, ja olen nähnyt, että jos mediassa ylläpidetään ongelmakeskeistä puhetta, niin kyllä se ruokkii ongelmallisuutta työelämätodellisuuteenkin. Ymmärrän, että otsikoiden tarkoitus on herättää ja herättää tunteita, pelko ja huoli myyvät. Haastaisin silti toimittajia miettimään, haetaanko otsikoilla pikavoittoja vai olisiko lähestymistapa silti jokin toinen – itse jutut ovat usein neutraalimpia kuin otsikko antaa ymmärtää.”

– Laura Sokka, neuropsykologi, psykologian tohtori

2 Työllistyminen hallitsee työelämäkeskustelua

Sekä vuonna 2019 että 2023 työelämäkeskustelua hallitsivat työllistymiseen liittyvät aiheet. Vuonna 2019 aiheesta kirjoitettiin 8 366 kertaa, eli 33 prosenttia kaikesta työelämäuutisoinnista käsitteli työllistymiseen liittyviä aiheita. Kiinnostus aihetta kohtaan kasvoi entisestään vuonna 2023, jolloin työllistymisestä kirjoitettiin 10 660 artikkelissa, eli aihe hallitsi 37 prosenttia kaikesta työelämäkeskustelusta.

Seuraavaksi yleisin työelämäaihe liittyy työhyvinvointiin: vuonna 2019 aiheesta kirjoitettiin 4 657 kertaa (19 %), vuonna 2023 4 827 kertaa (17 %).

Eniten kasvua vertailuajankohtana oli työllistymiseen liittyvissä aiheissa (33 → 37 %), etätööhön liittyvissä aiheissa (3 → 7 %) sekä eri-ikäisiin työntekijöihin liittyvissä aiheissa (13 → 15 %).

Eniten puolestaan vähenivät johtamiseen liittyvä (18 → 15 %) sekä yrityskulttuuriin liittyvä keskustelu (2 → 1 %).

Vuoden 2023 TOP 3 työelämäaiheet:

- Työllistyminen
- Työhyvinvointi
- Eri-ikäiset työntekijät

Vuoden 2019 ja 2023 vertailussa työelämäkeskustelussa nousi esiin kolme selvää kasvajaa: etätööhön, työllistymiseen ja eri-ikäisiin työntekijöihin liittyvät aiheet. Etätö on noussut keskusteluun luonnollisesti koronapandemian myötä.

Työllisyysaiheen nousu kertonee taloudellisesta tilanteesta ja sen vaikutuksesta julkiseen keskusteluun. Eri-ikäiset työntekijät ovat puolestaan lisänneet kiinnostusta laajemman vastuullisuus- ja työelämän monimuotoisuuskeskustelun myötä.

“Työllistyminen hallitsee median työelämäaiheissa, koska työllistyminen on myös yhteiskunnallisesti iso teema ja myös ongelma, sillä pitkäaikaistyöttömien määrä on yhä suuri ja työllistymisvaikeuksia koetaan paljon myös nuorimmissa ikäluokissa. Työllistyminen on työelämän suuri talouskysymys, joka hallitsee varmasti siksi, että talouskeskustelu on mediassa varsin hallitsevassa roolissa yleisemminkin. Sen sijaan sitä voisi pohtia, käsitteleekö media työllistymisaihetta liian ylätasolta, kun sitä voisi käsitellä enemmän yksilöiden kautta.”

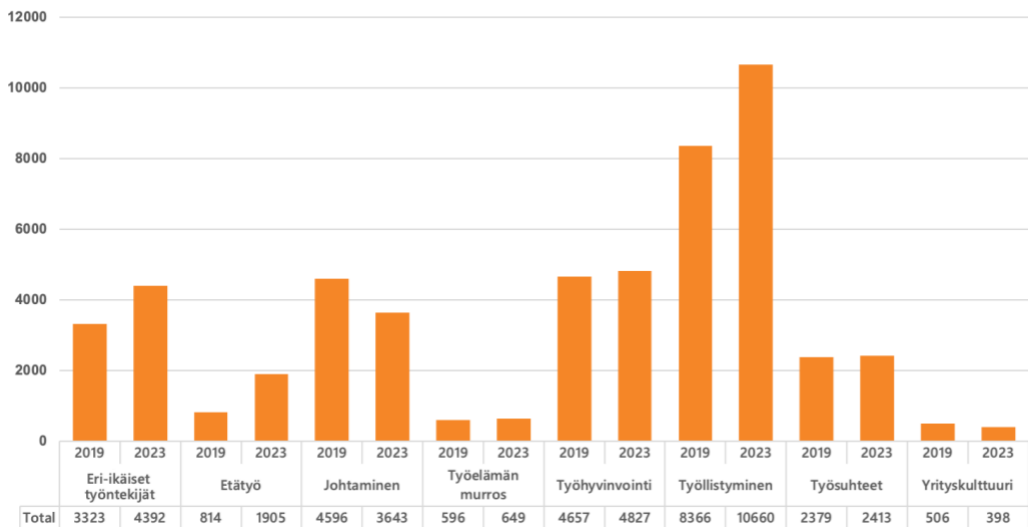
– Anni Erkko, toimituspäällikkö

“Analyysissä tunnistetuista teemoista työllistyminen on ehkä sellainen, johon kaikkein selkeimmin liittyy talouden näkökulma. Talousasioista taas ylipäättään julkaistaan varsin paljon juttuja mediassa. Toisaalta työllistymisteeman alle mahtuu paljon näkökulmia, jotka ovat jatkuvasti politiikan agendalla, kuten maahanmuutto tai osaajapula.”

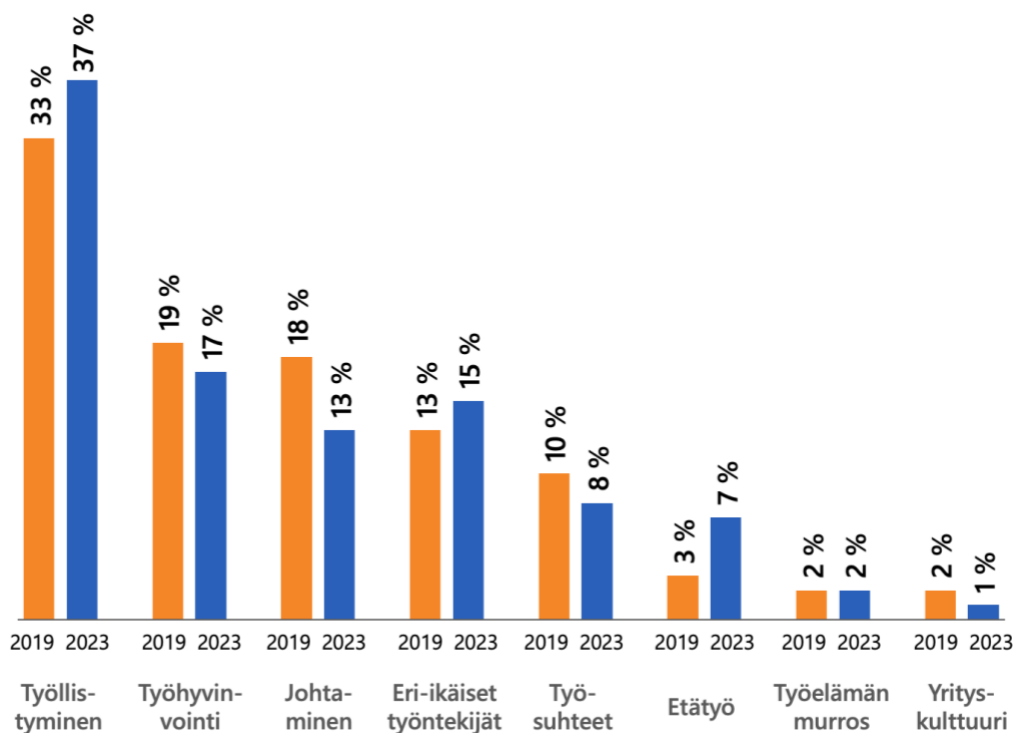
– Riina Nousiainen, koulutuksen ja osaamisen kehittämisen asiantuntija

“Työllistyminen liittyy aiheena suoraan valtiontalouteen ja herättää siksi huomattavasti ”työelämä”keskustelua laajemmin kiinnostusta. Työllistymisestä ovat kiinnostuneet myös talousuutisten lukijat, jotka ohittavat tyypilliset työelämäaiheet.”

– Liisa Holma, Lähtijät-podcastin juontaja ja toimitusjohtaja

Kuvio 1. Työelämää koskevien uutisaiheiden määrät vuosina 2019 ja 2023.

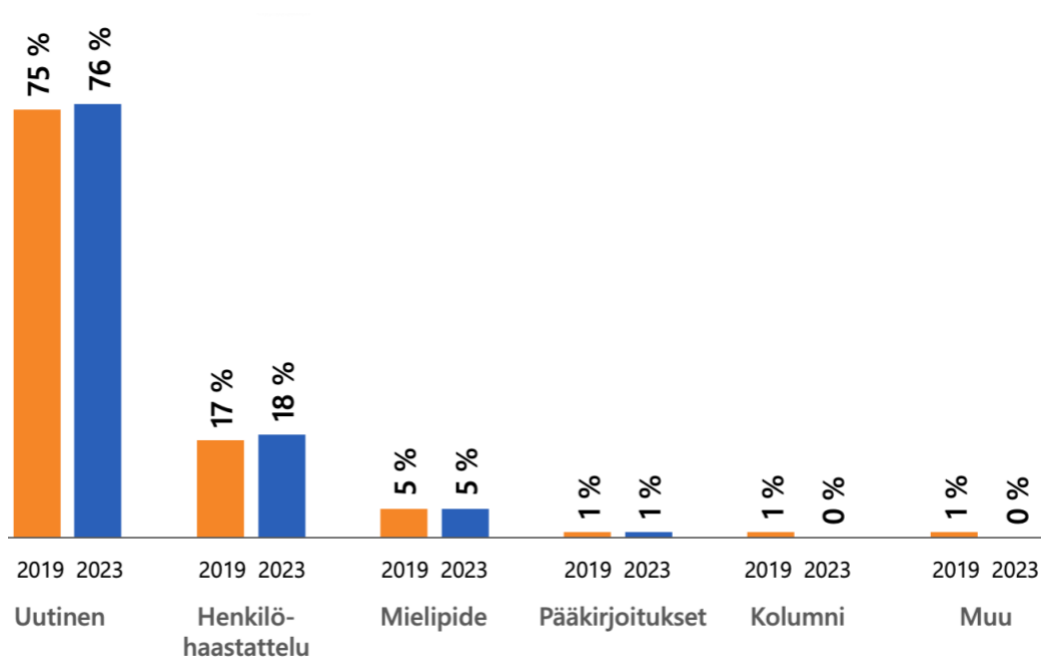

Kuvio 2. Työelämää koskevien uutisaiheiden jakautuminen vuosina 2019 ja 2023.

3 Valtaosa työelämäkeskustelusta syntyy uutisista

Noin kolme neljäsosaa työelämään liittyvästä kirjoittelusta on uutisjuttuja. Uutisten osuus työelämäkirjoittelusta on myös pysynyt vakaana: vuonna 2019 75 prosenttia ja vuonna 2023 76 prosenttia.

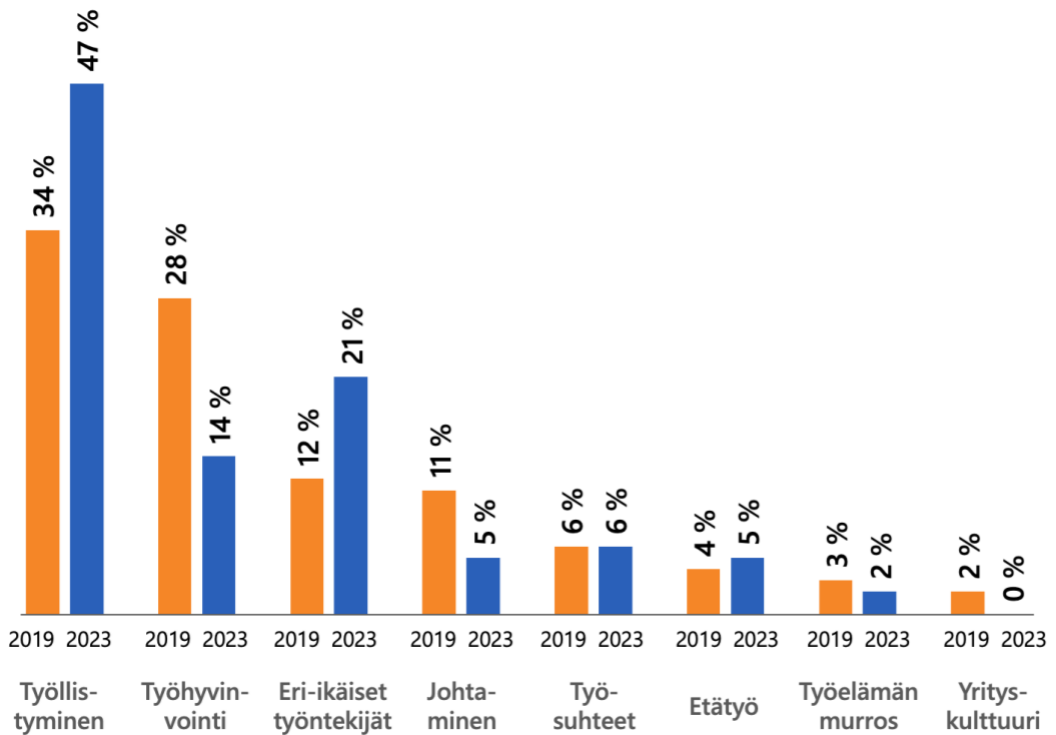
Seuraavaksi suurin juttutyyppi on henkilöhaastattelut, joiden osuus on vajaa viidennes (17–18 %) kaikesta työelämäkirjoittelusta. Mieliopidekirjoituksia on viisi prosenttia ja pääkirjoituksia vain yksi prosentti.

Kuvio 3. Työelämää koskevat jutut tyypeittäin vuonna 2019 ja 2023. Suurin osa kirjoittelusta molempina vuosina on uutisjuttuja.

Vaikka pääkirjoitusten osuus työelämäkeskustelussa on pieni (1 %), ne edustavat toimituksen linjaa ja niiden painoarvon voi sen vuoksi arvioida olevan määräänsä suurempi.

Eniten pääkirjoituksissa kirjoitettiin kumpanakin vuonna työllistymisestä ja etenkin vuonna 2019 työhyvinvoinnista. Työllistymiseen liittyvä kirjoittelu myös lisääntyi eniten vuodesta 2019 vuoteen 2023. Toiseksi eniten kasvoi eri-ikäisiin työntekijöihin liittyvä kirjoittelu.

Kuvio 4. Pääkirjoitusten jakautuminen aiheittain vuosina 2019 ja 2023.

4 Tutkitun tiedon osuus on kasvussa – yksilöiden kokemukset ovat myös vahvasti mukana

Yle 17.4.2019:

Jenna Salo palasi etätöistä työpaikalle, kun tilat pantiin uusiksi - tutkimusten mukaan tuottavuus kasvaa, kun työhyvinvointiin satsataan

Helsingin Sanomat 9.3.2023:

Suomalaiset eivät voi töissä kovin hyvin, kertoo Työterveyslaitoksen seurantatutkimus

Imatralainen 6.3.2019:

Rekkakuski Tomi, 37, tekee unelmatyötään - "Tässä saa olla oman elämänsä herra"

Helsingin Sanomat 9.6.2023:

Pienen pojan suurista haaveista tuli totta - Jens Portin, 38, pääsi jo toiseen unelma-ammattiinsa

Kun tekoälyn avulla arvioitiin, oliko jutun taustalla tutkimustietoa tai yksilöiden kokemuksesta kumpuavaa aineistoa, selvisi, että kumpaakin hyödynnettiin suurin piirtein yhtä paljon aineistonhankinnassa.

Kaikista jutuista reilun viidenneksen (22 %) taustalla on viittauksia tutkimuksiin ja kyselyihin. Mediassa hyödynnetään laajasti tutkimustuloksia sekä Suomesta että maailmalta. Tutkimusaiheita käsittelevät jutut saattavat hyödyntää tieteellisiä tutkimuksia, tutkijoiden haastatteluita sekä yritysten ja järjestöjen toteuttamia kyselyitä. Vuonna 2019 viidennes (20 %) työelämää käsittelevistä jutuista syntyi tutkitun tiedon pohjalta, vuonna 2023 lähes neljännes (24 %).

”Tutkittuun tietoon pohjautuvien juttujen osuus oli kasvanut tarkasteluvuosina, mikä ilahdutti tutkimusviestinnän tekijää. Kasvu voi kertoa sekä journalistien ammattitaidosta että tutkimusorganisaatioiden aktiivisesta viestinnästä. Työelämäaiheista tehdään paljon tutkimusta, ja on tärkeää, että tieto leviää median kautta työkäisille.”

– Päivi Lehtomurto, viestintäpäällikkö

Tutkimustiedon lisäksi työelämään liittyvissä artikkeleissa kaiku ihmisten ääni: jutut pitävät sisällään erilaisten asiantuntijoiden, kuten rekrytoijien, psykologien tai työelämään liittyvien palveluntarjoajien haastatteluita sekä tavallisten kansalaisten sekä johtajien haastatteluita.

Yksilöiden kokemuksia hyödyntäviä juttuja oli 18 prosenttia kumpanakin vuonna, ja ne liittyivät useimmiten keskusteluun eri-ikäisistä työntekijöistä ja työhyvinvoinnista. Yksilöt kertoivat työuupumuksesta, ikäyrjinnästä sekä yksilöllisistä urapoluista ja unelma-ammateista. Johtajien henkilöhaastattelut puolestaan keskittyivät yleensä heidän johtamistyylinsä.

Taustatiedon hankkiminen tutkimustiedon ja henkilökokemusten perusteella on siis yhtä yleistä – sen sijaan merkittäviä eroja on siinä, miten mediassa niitä käsitellään. Tutkimustietoon perustuvista jutuista 33 prosenttia oli negatiivisia, 31 prosenttia positiivisia ja 35 prosenttia neutraaleja, kun taas 58 prosenttia yksilön kokemuksiin liittyvistä jutuista oli positiivisia. Jos vertaa tutkitun tiedon ja kansalaisten kokemusten perusteella tehtyjä artikkeleita, voidaan sanoa, että media suhtautuu tutkittuun tietoon suhteellisen neutraalisti, mutta yksilöiden kokemuksiin positiivisesti.

”Olen pohtinut sitä, kenen ääni mediassa kuuluu? Onko työelämäpuhe hyväosaisten tietotyöläisten mediapuhetta? Saavatko ne tahot äänensä kuuluviin, joilla olisi työelämän kehittämisen kannalta suurin tarve tulla kuulluksi?”

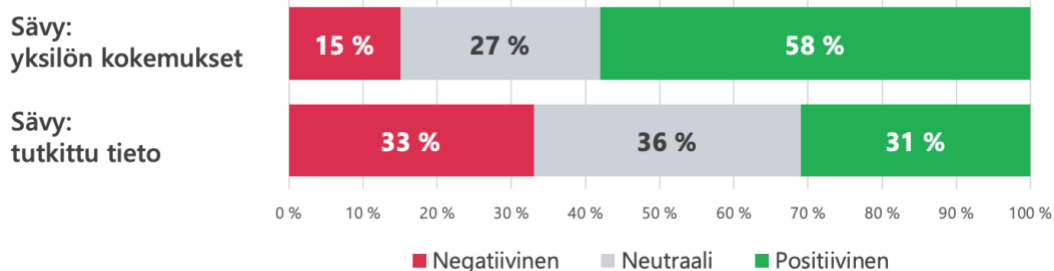
– Jaakko Sahimaa, organisaatiopsykologi

”Uskon, että kun ihminen antaa omalla nimellään haastattelun, hän kertoo mieluummin asioista, joista hänellä on positiivista sanottavaa. On luonnollista, että ihminen kertoo mieluummin siitä, kuinka on selättänyt työuupumuksen kuin siitä, että on työuupunut. Tutkimusten kautta on helpompi käsitellä ongelmia, esimerkiksi seksuaalista ahdistelua tai kiusaamista.”

– Laura Saarikoski, journalistiikan työelämäprofessori

”Oletin, että yksilöiden kokemusten määrä olisi kasvanut enemmänkin – analyysi osoitti kuitenkin, että asiantuntijat saavat hyvin tilaa mediassa, mikä onkin positiivista. Yllättävää oli, että yksilöiden kokemuksista kirjoitettaessa sävy oli pääosin positiivinen, olisin olettanut negatiivisempaa lähtökohtaa. Kenties tässä taustalla vaikuttaa se, että mediaan esiin tulevia yksityishenkilöitä pyritään lähtökohtaisesti kohtelemaan positiivisessa valossa, kun he kertovat elämästään. Ehkäpä työelämästä julkisuuteen haluavat puhua enemmän ne henkilöt, joilla on ”sankaritarina” tai muuten positiivinen tarina kerrottavana. Vaikeuksista kertominen on aina isomman kynnyksen takana.”

– Anni Erko, toimituspäällikkö

Kuvio 5. Sävyjakauma henkilöhaastatteluissa ja tutkimustietoa hyödyntävissä artikkeleissa molempina tarkasteluvuosina kokonaisuudessaan.

5 Työelämäkeskustelu on monisävyistä

Länsiväylä 2.1.2019:

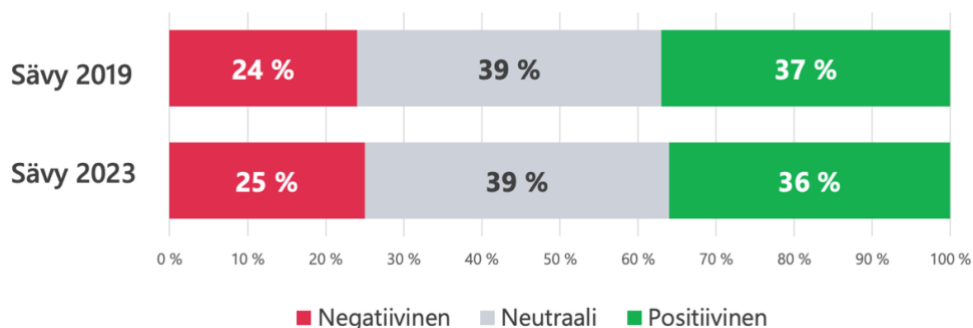
**Etätö mahdollisti espoolaisparin muuton
Pohjois-Karjalaan**

Kauppalehti 11.12.2019:

**Suomen työmarkkinoita vaivaa myrkyllinen cocktail:
syntyvyys romahti, työperäinen maahanmuutto hiipui ja
työkäisten työkyky alkoi rapautua**

Työelämäkeskustelun sävyssä ei ole merkittävää muutosta vuosien 2019 ja 2023 välillä. Negatiiviseksi tulkittavia juttuja oli noin neljännes (24–25 %), neutraaleja kumpaankin vuonna eniten (39 %) ja positiivisia lähes saman verran (37–36 %).

Artikkeli luokiteltiin neutraaliksi, jos siinä esiintyi tasapainoisesti positiivisia ja negatiivisia näkökulmia tai mikäli se oli luonteeltaan neutraalin toteava, ilman kumpaakaan sävyä. Artikkeli luokiteltiin negatiiviseksi, mikäli siitä ilmeni enemmän negatiivinen asenne työelämää kohtaan esimerkiksi negatiivisten adjektiivien tai esitettyjen väittämien kautta, tai siinä keskityttiin huonoihin työolosuhteisiin tai stressaavaan työilmapiiriin. Positiiviseksi artikkeli katsottiin, jos siitä välittyi enemmän positiivinen asenne työelämää kohtaan esimerkiksi adjektiivien tai aihepiirin vuoksi. Esimerkiksi artikkelit, joissa esitettiin ratkaisuja työelämän ongelmiin tai joissa yksilöllä oli positiivinen kokemus, luokiteltiin positiivisiksi.

Kuvio 6. Työelämäpuheen sävy mediassa vuosina 2019 ja 2023.

”Hienoa, jos selvityksen mukaan positiivista uutisointia olisi negatiivista uutisointia enemmän. Itse olen useaa puheenvuoroa varten etsimällä etsinyt hyviä työelämäuutisia, ja sitä kautta kokemus on päinvastainen. Monilla areenoilla kuulee ihmisten puuskahduksia ja väsymystä jatkuvaan negatiiviseen puheeseen työtä ja työelämää kohtaan.”

– Katri Viippola, toimitusjohtaja

”Toivoisin, että mediassa käsiteltäisiin enemmän työelämää mahdollisuuksien kuin uhkien kautta. Esimerkiksi olisi hyvä kirjoittaa enemmän siitä, millaisia taitoja työelämässä tarvitaan 5 tai 10 vuoden päästä – mitkä ovat ne alat tai kyvyt, joihin nyt kannattaisi panostaa.”

– Laura Saarikoski, journalistiikan työelämäprofessori

”Medialla on iso vastuu siinä, millaista työelämäpuhetta se ylläpitää. Tavoitteenamme pitää olla, että media ei ruoki liian synkkää kuvaa työelämästä. Toisaalta ongelmillekaan ei saa kääntää selkää, se vähentäisi median uskottavuutta. Esimerkiksi työhyvinvoinnin ongelmat ovat ihan merkittävä asia yhteiskunnassa, joten niistä tuleekin kirjoittaa. Median lisäksi työelämäasenteita imetään myös lähipiiristä, sosiaalisesta mediasta ja viihteestä. Media ei siis yksin voi vaikuttaa siihen, millaisiksi vaikkapa nuorten sukupolvien työelämäasenteet muodostuvat. Mutta medialla on mahdollisuus olla muokkaamassa asenteita, toivottavasti positiivisempaan suuntaan. Edustamassani mediassa lähtökohta on se, että työ on ihmiselle tärkeä ja antoisa osa elämää, ei jotain välttävää, kuormittavaa ja kamalaa. Tätä kuvaa pyrimme myös jutuissa tuomaan esiin.”

– Anni Erkkö, toimituspäällikkö

”Jäämme miettimään median vastuuta ja roolia työelämän ylä- ja alamäkien tahdittajana. Toivomme, että positiivinen–negatiivinen-akselin sijaan keskusteluun saataisiin enemmän ratkaisukeskeisyyttä sekä sillanrakennusta työnantaja- ja työntekijäleirien välille.”

– Ulla Jones, Lähtijät-podcastin host ja kehitysjohtaja

Positiivisinta työelämäpuhetta mediassa käydään eri-ikäisten työhön, kuten nuorten kesätöihin ja eläkeikäisten työskentelyyn, liittyvissä aiheissa. Näistä jutuista yli puolet (51 %) oli positiivisia. Toiseksi positiivisinta keskustelu oli työelämän murrokseen liittyvissä aiheissa (49 %).

Eniten kielteisiä juttuja tehtiin työhyvinvointiin liittyvistä aiheista – niistä kolmannes (36 %) oli negatiivisia, ja neutraalejakin lähes kolmannes (31 %). Seuraavaksi eniten kielteisiä artikkeleita oli johtamiseen ja työsuhteisiin liittyvissä aiheissa, molemmista aihepiireistä 28 prosenttia oli negatiiviseksi tulkittavia.

Miksi työhyvinvointi kääntyy sanastossamme niin helposti työpahoinvoinniksi? Miksi julkisessa keskustelussa työ kääntyy usein kuormituspuheeksi eikä voimavaraksi?

Yhteiskunnallisessa keskustelussa työhyvinvoinnin kehityssuuntiin liittyy monia huolenaiheita. Koronapandemia ja sodat Euroopassa ovat lisänneet taloudellisia paineita ja korostaneet työhön liittyviä epävarmuustekijöitä. Työn digitalisaation ja tekoälyn kehityksen arvioidaan muuttavan työn luonnetta perusteellisesti. Etä- ja hybridityön yleistyminen muuttaa johtamisen ja työyhteisöjen toimintaympäristöä. Väestö vanhenee, nuoret työntekijät tuovat työpaikoille uusia ajattelutapoja ja työyhteisöt ovat yhä monikulttuurisempia.

Vaikka monet laadulliset mittarit kertovat työelämässä pitkällä aikavälillä tapahtuneesta myönteisestä kehityksestä, on työhyvinvointia perinteisesti tarkasteltu erilaisten pahoinvointia kuvaavien mittareiden kautta, jotka kuvaavat esimerkiksi sairautta, työkyvyttömyyttä, työuupumusta tai stressin kokemusta. Työhyvinvointia koskevan keskustelun laajentuessa on kehitetty myös myönteisiä kokemuksia ja voimavaroja sekä sosiaalista toimintaympäristöä kuvaavia työtyytyväisyyden ja työkyvyn mittareita. Kattava kuva työhyvinvoinnista edellyttää niin terveyden ja työkyvyn ulkoisten mittareiden, koetun työhyvinvoinnin kuin

työpaikkojen toimintakontekstin huomioimista. (Laine ym., 2016, viitattu Työelämän tilannekuvia -raportista, 2024.)⁴

Olisikin hienoa, että näitä työn tarjoamiin myönteisiin kokemuksiin ja voimavaroihin liittyviä näkökulmia pystyttäisiin tuottamaan lisää julkiseen työelämäkeskusteluun.

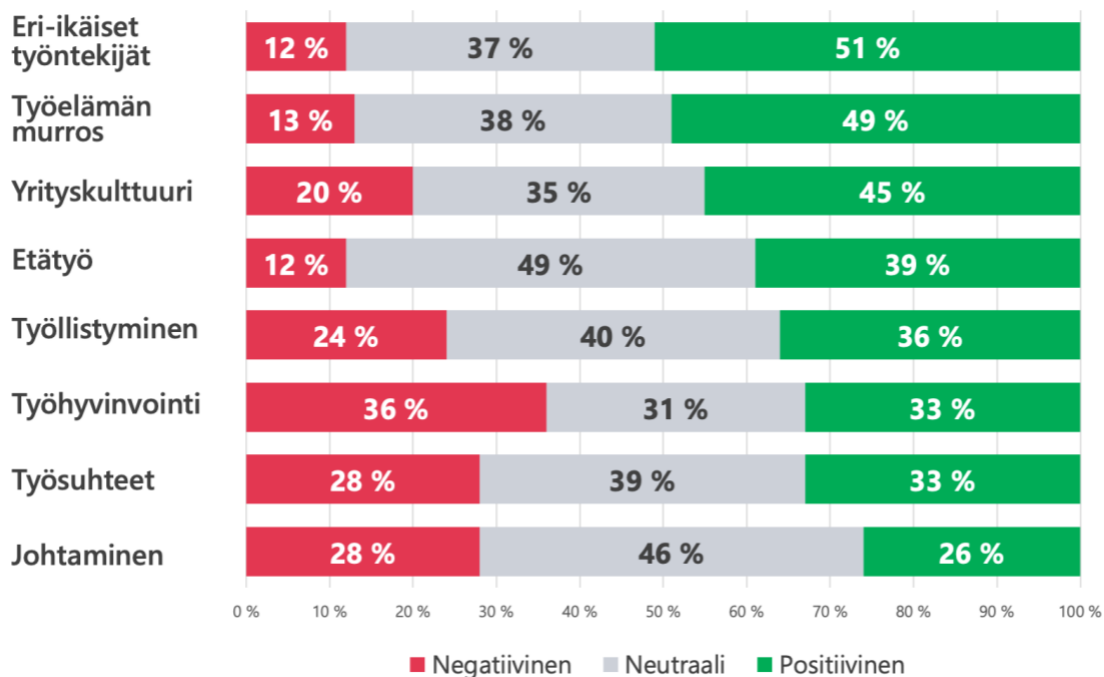
”Mediassa puhutaan työelämästä raportin perusteella kaiken kaikkiaan enemmän positiivisesti kuin negatiivisesti. Tämä on mielestäni hyvä asia. Negatiivissävytteistäkin uutisointia tarvitaan, ja on edelleen erittäin tärkeää ja vastuullista tuoda esiin erilaisia työelämässä havaittuja epäkohtia. Tätä kautta ongelmat nostetaan tietoisuuteen ja niihin voidaan alkaa etsiä ratkaisuja. Olisi kuitenkin tämän lisäksi hyvä muistaa myös se, että pelkkä ongelmien esiin tuominen ei välttämättä ole riittävää, vaan joskus kaipaaisi mediaankin enemmän ratkaisukeskeistä uutisointia: johonkin epäkohtaan esitetään vaihtoehtoisia näkökulmia tai lähestytäänkin asiaa positiivisemmalta kulmalta, vaikka tosielämän esimerkkien kautta.”

– Oona Martikainen, korkeakouluharjoittelija

”Negatiivisen kirjoittelun määrä erityisesti johtamisen ja työhyvinvoinnin aiheissa ei yllättänyt. Tietyillä toimialueilla on valtavan yleistä, jopa epäreilua ja riskialtista, miten negatiivisesti media niistä kirjoittaa. On yhteiskunnallisesti jopa vahingollista, että esimerkiksi hoiva-alasta kirjoitetaan niin negatiivisesti. Kuitenkin opetus-, koulutus-, sote- ja julkinen sektori ovat aloja, joissa oma työ koetaan kaikkein merkityksellisimmäksi. Haluammeko todellakin nostaa nämä alat tikunnokkaan, kun niillä on muutenkin pulaa työntekijöistä? Näillä aloilla ristiriita oman kokemuksen ja mediapuheen välillä on valtava, ja se aiheuttaa eettistä stressiä.”

– Jaakko Sahimaa, organisaatiopsykologi

⁴ Haltia ym. (2024): Työelämän tilannekuvia – Työhyvinvoinnista ja osaamisesta löytyy tuottavuuden kasvun mahdollisuuksia. Työ2030-ohjelma. <https://www.julkari.fi/handle/10024/149164>

Kuvio 7. Työelämäpuheen sävy mediassa aiheittain molempina vuosina kokonaisuudessaan.

6 Nuorten työelämä keskittyy kesätöihin

Ilta-lehti 24.6.2019:

Kesätyöntekijät kertovat karuista kokemuksistaan: "Pissasin joskus housuun, kun vessaan ei päässyt kuuteenkaan tuntiin - opin sitten olemaan juomatta kuumuudessa"

Satakunnan Kansa 6.7.2023:

Kesätyöpaikan bonuksena huikeat näköalat - Rauman vesitornin kahvila pyörii tänä kesänä 17–19-vuotiaiden voimin

Analyysissä haluttiin pureutua eri-ikäisiin liittyvästä kirjoittelusta erityisesti nuoriin liittyvään keskusteluun. Nuorten näkökulma työelämästä näyttäytyy mediassa lähinnä kesätyöaiheina: reilusti yli puolet kaikista nuoriin liittyvästä työelämäkirjoittelusta liittyy kesätöihin. Vaikka nuorten mielenterveyden ja jaksamisen haasteet tuntuvat nousevan mediassa esiin muuten melko paljon, työelämään liittyvissä aiheissa niiden osuus on vain pieni (2 %).

Kesätöiden tarjonta sekä erilaiset vinkit kesätöiden saamiseksi näkyivät uutisoinnissa selkeästi molempina vuosina. Aihetta käsitellään kesätyöläisten oikeuksiin, velvollisuuksiin ja kohteluun liittyen, ja haastatteluissa nostetaan esille yksilöiden tarinoita mieluisista tai erikoisista kesätyöpaikoista.

Kesätyöhön liittyvät aiheet ovat enimmäkseen myönteisiä, jaksamiseen liittyvissä teemoissa aihetta käsitellään enemmän negatiivisesti. Erityisen paljon on lisääntynyt negatiivisten juttujen osuus nuorten kuormitukseen ja palautumiseen liittyvissä kirjoituksissa, sillä niissä negatiivisten juttujen osuus on kasvanut 25 prosentista 43 prosenttiin.

”Nuoret ovat oma erillinen ryhmänsä, ja olisi tärkeä tehdä uutisia nuorten näkökulmasta ja työelämästä muutenkin kuin kesätöistä. Toivottavasti uutisoinnissa ja median jutuissa tuodaan aidosti myös sitä nuortenkin ääntä esiin, eikä niin että aikuiset puhuvat aina nuorten ”puolesta” .”

– Oona Martikainen, korkeakouluharjoittelija

”Median tapa käsitellä nuoria on yksisilmäinen, onko nyt todellakin niin, ettei keksitä muita aiheita kuin kesätyöaiheet vai voitaisiinko nuoret nähdä täysipainoisina yhteiskunnan ja työelämän toimijoina? Ja haluammeko me rokottaa nuoret negatiivisella työelämäpuheella syöttämällä heille haitallisia uskomuksia esimerkiksi työnsaannin vaikeudesta?”

– Jaakko Sahimaa, organisaatiopsykologi

”Neuropsykologin näkökulmasta on tärkeää, miten nimenomaan nuorista ja työelämästä puhutaan. Alle 25-vuotias ei ole vielä aivojen kehityksen kannalta valmis, hän tarvitsee työelämässä paljon ohjausta ja opastusta. Olisi tärkeää, ettei sillä työelämäkirjoittelulla peloteltaisi nuoria, vaan tuotaisiin työnantajillekin ratkaisuja, joiden avulla nuorten työelämään siirtymistä tuettaisiin.”

– Laura Sokka, neuropsykologi, psykologian tohtori

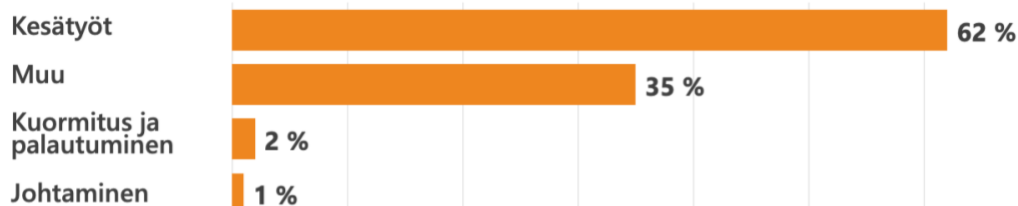
”Mielestäni on luonnollista, että nuoriin liittyvissä työelämäaiheissa kesätyöt ovat niin isossa roolissa. Tietenkin voisi ajatella, että nuoria voitaisiin etsiä haastateltavaksi myös talvella – nuoria yleisöjä puhutellaksemme meidän pitäisi tuoda enemmän nuoria haastateltavia esiin ja sellaisia näkökulmia, jotka heitä kiinnostavat. Olemme tiedostaneet, että haastateltavien moninaisuuteen täytyy panostaa muutenkin kuin ikänäkökulmasta, esimerkiksi akateemisesti koulutetut ovat yliedustettuna. Sellaiset työelämäaiheet, joissa on esillä nuoria ja alemman koulutustason ihmisiä ovat tärkeitä.”

– Teijo Valtanen, taloustoimituksen päällikkö

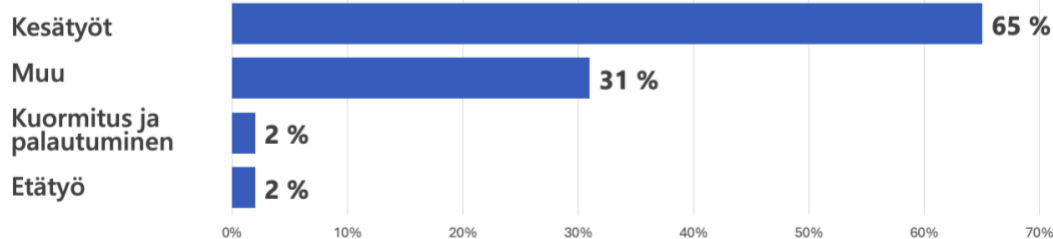
Muita kuin nuoria koskevia, eri-ikäisiin työntekijöihin liittyviä juttuja olivat muun muassa ikäsyrrjintä ja eläkeläisten työnteko. Ikäsyrrjinnästä puhuttaessa viitattiin erityisesti ikääntyneisiin työntekijöihin. Ikäsyrrjintä tunnistettiin suomalaisen työelämän negatiivisena ilmiönä, joka kohdistuu varsinkin naisiin.

Positiivista uutisointia oli vanhempien työntekijöiden palkkaamisesta ja töissä jatkamisesta. Etenkin vuonna 2023 kirjoitettiin positiivisesti eläkeläisten halusta jatkaa työelämässä. Kehitys yhdistettiin työvoimapulaan varsinkin sote-aloilla. Mediat myös kehottivat työnantajia muuttamaan asenteitaan eläkeläisiä kohtaan ja korostivat heidän työpanoksensa tarpeellisuutta.

2019 TEEMAT

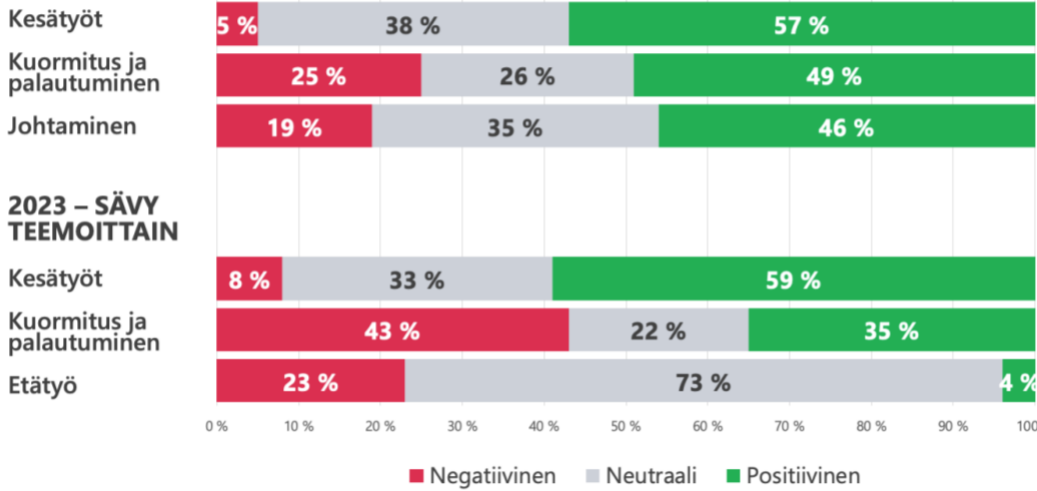

2023 TEEMAT

Kuvio 8. Nuoriin liittyvien artikkeleiden jakautuminen teemoittain vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa esitetään kolme eniten mainintoja saavuttanutta aihetta, loput aiheet ovat luokassa "muu".

**2019 – SÄVY
TEEMOITTAIN**

Kuvio 9. Nuoriin liittyvien aiheiden sävyjakauma vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa kolme eniten mainintoja saanutta aihetta.

7 Etätyöhön on tullut kriittisiä sävyjä

Kymen Sanomat 6.3.2019:

Kotia ja kahvilaa tehokkaampi paikka työskennellä Mesta Coworking tarjoaa etätyötilat muualla töissä käyville kotkalaisille

Kauppalehti 17.4.2023:

Etätöistä tuli joillekin yrityksille ongelma - Saavutetun edun takaisinvento tuottaa tuskaa

Etätyö yleistyi vuosien 2019 ja 2023 välillä huomattavasti koronaepidemian vuoksi. Vaikka aiheesta kirjoitetaan hyvin monesta eri näkökulmasta ja "muu"-aihepiirin osuus on laaja, on nähtävissä myös tiettyjen aihepiirien selkeä kasvu tarkasteluvuosien välillä: kuormitus on noussut aivan uutena näkökulmana keskusteluun, samoin etätyötiloihin ja etätyömahdollisuuksiin liittyvät keskustelut ovat yleistyneet.

Etätyökeskustelu oli vielä vuonna 2019 varsin positiivista (46 %), mutta myönteisten juttujen osuus putosi (36 %) ja vastaavasti neutraalien osuus kasvoi vuonna 2023.

Jo vuonna 2019 kirjoitettiin etätyön mahdollisuuksista, ja etätyö nähdäänkin lähtökohtaisesti positiivisena mahdollistajana. Etätyö parantaa mahdollisuuksia houkutella uusia asukkaita alueelle, mahdollistaa ihmisille asumisen missä haluavat, on perheystävällisempi sekä vähentää ympäristökuormaa ja ruuhkia.

Mediassa kerrottiin esimerkiksi etätyön ansiosta ulkomailla työskentelevistä ja kaupungista maalle muuttaneista, useiden aluiden pyrkimyksistä houkutella etätyöläisiä uusiksi asukkaiksi ja erilaisista etätyötempauksista, kuten päivästä etätöissä kansallisuustietoisuudessa. Etätyötä tekevät organisaatiot nähtiin kuitenkin vielä poikkeuksellisen edistyksellisinä ja etätyön mahdollisuuksia halutaan lisätä.

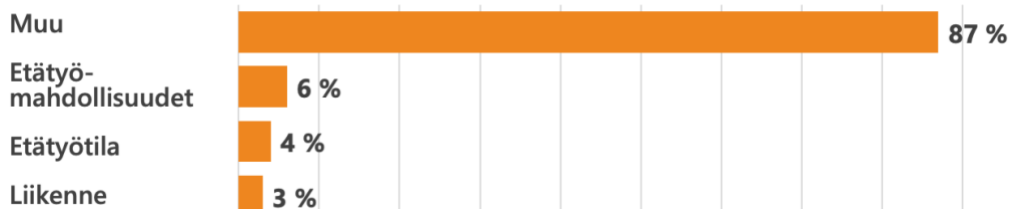
Vuonna 2023 etätyö on muuttunut osaksi normaalia arkea. Tutkimuksia julkaistaan myös etätyön huonoista puolista, kuten vaikutuksista työpaikan yhteisöllisyyteen ja

työntekijöiden sitoutumiseen. Siitä huolimatta paluu toimistolle esitetään työnantajalähtöisenä aloitteena, jota työntekijät vastustavat. Enemmän puhutaankin hybridimallien puolesta.

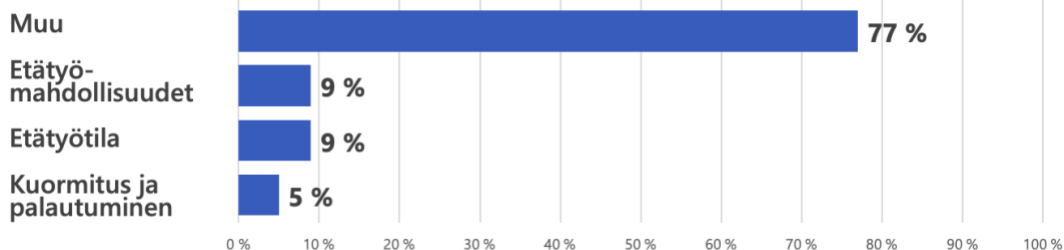
”Etätyön teema elää työpaikkojen arjessa juuri nyt niin kovaa murrosta, että ihmisten mielipiteetkin vaihtelevat viikosta toiseen, ja tämä heijastuu mm. mediaan. Etätyö oli ensin haave, sitten pelastus ja nyt pahis. Kultainen keskitie löytynee muutamien lähivuosien aikana, kun koronaan on saatu riittävästi etäisyyttä ja samalla yritysten korjausliikkeet joustavien työskentelymallien osalta on saatu asettumaan. Vanhaan ei silti ole paluuta, se on varma.”

– Katri Viippola, toimitusjohtaja

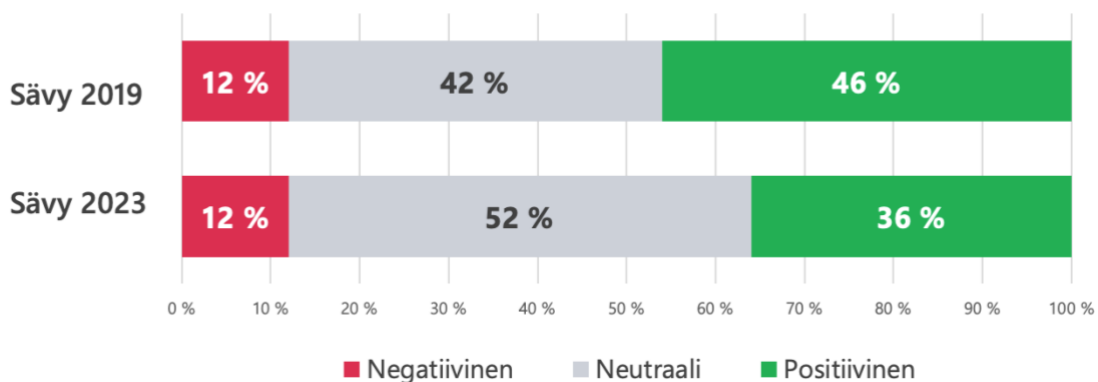
2019 TEEMAT

2023 TEEMAT

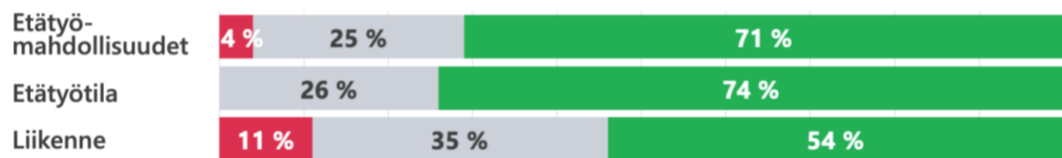

Kuvio 10. Etätyöhön liittyvien juttujen jakautuminen teemoittain vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa esitetään kolme eniten mainintoja saavuttanutta aihetta, loput aiheet ovat luokassa ”muu”.

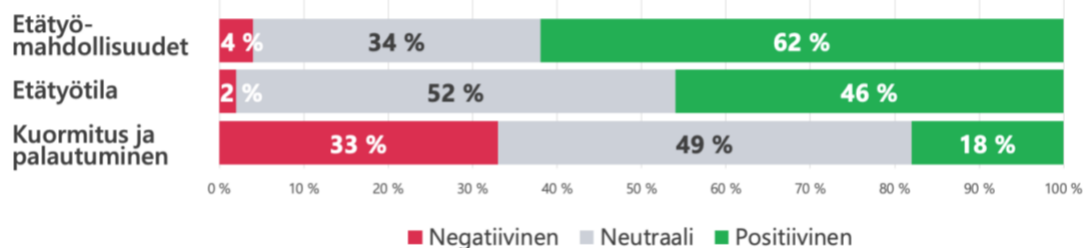

Kuvio 11. Etätyötä käsittelevien juttujen sävy vuosina 2019 ja 2023.

2019 – SÄVY TEEMOITTAIN

2023 – SÄVY TEEMOITTAIN

Kuvio 12. Etätyötä käsittelevien juttujen sävy teemoittain vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa esitetään kolme eniten mainintoja saavuttanutta aihetta.

8 Hyvä johtaminen on uutinen

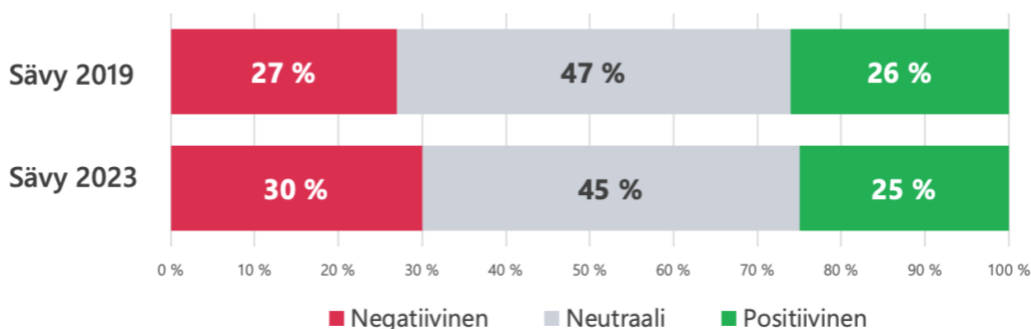
Mediassa johtamisen merkitystä pidetään tärkeänä, mutta hyvä johtajuus esiintyi uutisarvoisena poikkeuksena.

Johtaminen oli molempina vuosina esillä eri organisaatioiden johtamiseen liittyvien epäkohtien ja ongelmien kautta. Esimerkiksi vuonna 2019 julkisuutta kuohuttivat hoivakodeissa ja Ulkopoliittisessa instituutissa ilmenneet johtamisongelmat sekä Metsähallituksen johtamisselvitys. Vuonna 2023 mikään yksittäinen tapaus ei noussut yhtä selkeästi esille.

Artikkeleissa johtamisella nähtiin olevan selkeä yhteys työhyvinvointiin ja työn tuottavuuteen. Tämä kävi ilmi niin yksilöiden nostamissa epäkohdissa kuin erilaisissa kyselyissä ja tutkimuksissa.

Johtamistyyleistä puhuttiin esimerkiksi tiedolla johtamisesta ja tunneälykkäästä johtamisesta vastakohtana vanhanaikaiselle niin sanotulle pelolla johtamiselle. Vuonna 2023 johtamisen vaatimusten nähtiin olevan muutoksessa etätöön ja työvoimapulan myötä, kun esimerkiksi luottamuksen merkitys korostuu.

Positiivista näkökulmaa johtamiseen tuli lähinnä johtajien henkilöhaastatteluista, joissa he kertoivat johtamisfilosofioistaan. Muita johtamiseen liittyviä näkökulmia olivat esimerkiksi naisten määrä yritysjohdossa ja työntekijän strategiat huonosta johtamisesta selviämiseen.

Kuvio 13. Johtamista käsittelevien juttujen sävy vuonna 2019 ja 2023.

”Se, että johtaminen kiinnostaa niin vähän ja negatiivisesta näkökulmasta, saattaa kertoa siitä, että se on toimittajille vähän vieras aihe. Saatetaan ajatella, että johtaminen kiinnostaa vain johtajia, vaikka johtaminen ja johtamiskulttuurin kehittäminen kiinnostaa valtavasti ihmisiä, tavallisia lukijoita ja työntekijöitä. Esimerkiksi henkilöstön osallistamisen lisääntyminen kertoo tästä. Toimittajia tuntuu johtaminen kiinnostavan vain, jos se aiheuttaa katastrofeja.”

– Marjaana Toiminen, johdon konsultti

”Johtamista ja työhyvinvointia käsitellään suhteellisen negatiivisesti – tämä on kiinnostava havainto. Itse ajattelen, että se kertoo ennen kaikkea tämän päivän työelämästä. Suomalaiset ovat hyvin työkeskeisiä, ja siksi myös odotukset työltä ja työelämältä ovat suuria. Toisaalta tutkimusten ja tilastojen valossa työhyvinvointiin kytkeytyvät ongelmat ovat kasvaneet. Olennainen on myös raportin havainto, että työhyvinvointia ja johtamista käsittelevät jutut liittyvät usein yhteen. Raportin havainto, että hyvä johtaminen on uutinen ja että positiivinen näkökulma johtamiseen ilmenee lähinnä johtajien henkilöhaastatteluissa, rakentaa mielestäni yksilökeskeistä tarinaa sankarijohtajista. Tulevaisuudessa olisi hyvä, että myös mediassa johtajuutta käsiteltäisiin monipuolisemmin kuin yksittäisen johtajan tekemisinä.”

– Riina Nousiainen, koulutuksen ja osaamisen asiantuntija

”Työllistyminen ja työhyvinvointi ja johtaminen ovat aiheina kiinnostavia, mutta niistä kirjoitellaan eri tavalla. Työllistyminen on objektiivinen ilmiö, työhyvinvointi ja johtaminen ovat subjektiivisia. Kun aihe tulee lähelle ihmistä, siitä kerrotaan negatiivisemmin. Kyllä meillä on myös tällainen kielteisten tarinoiden perinne: johtaminen on syntipukki. Tasapuolisempi käsittely olisi hyväksi, esimerkiksi tutkimustietoon perustuen voitaisiin kirjoittaa erilaisista johtamiskäytännöistä ja siitä, miten onnistua vaativassa johtamistyössä.”

– Jari Hakanen, tutkimusprofessori

9 Asiantuntijat puhuvat työelämän murroksesta

Talouselämä 23.4.2019:

Tutkija varoittaa yrityksistä, joiden liiketoiminta perustuu työntekijöiden oikeuksien polkemiseen - "Työn murrosta käytetään tekosyynä"

Tekniikka & Talous 9.10.2023:

Asiantuntijat jyrähtävät: Jos käytämme älylaitteita näin, miten hajalla aivomme ovat 10 v päästä? - Työuupumus Suomessa räjähtänyt käsistä

Työelämän murrokseen liittyvissä kirjoituksissa on yksi selkeä nousija: etätö on noussut uutena aiheena keskusteluun ja sivuuttanut samalla työelämätaitoihin liittyvät aiheet. Digitaalisuuteen ja tekoälyyn liittyvät aihepiirit ovat mukana jo vuoden 2019 jutuissa, ja niiden osuus on kasvanut vuoteen 2023 mennessä hiukan.

Tyypillistä työelämän murroksesta puhumisessa on se, että asiantuntijat puhuvat tulevaisuuden työstä. Arkiset jutut työn muutoksesta loistavat poissaolollaan.

Vuonna 2019 tulevaisuuden työstä kirjoitellaan muun muassa siitä, miltä aloilta töitä löytyy ja millaisia taitoja tullaan tarvitsemaan. Näistä esimerkeiksi nostetaan muun muassa tunnetaidot, kielitaito ja koodaus. Työelämän muutos näyttäytyy erilaisina vaatimuksina, joihin työntekijän on vastattava, jotta hän pysyy relevanttina tai pystyy hyödyntämään uusia mahdollisuuksia.

Vuonna 2023 näkökulma on vaihtunut jo käynnissä olevien mullistusten aiheuttamaan epävarmuuteen: työelämän muutoksesta puhutaan parhaillaan käynnissä olevana, ja se yhdistetään vahvasti myös koronapandemian ja maailmanpolitiikan epävarmuuden vaikutuksiin. Aiheina nousevat esiin muun muassa hybridityön ja maailmantilanteen kuormituksen vaatimukset lähiesimiestyölle, itsensä johtaminen ja työhyvinvointi. Myös työvoimapula nähdään selittäväenä tekijänä muutosten taustalla, joka pakottaa kasvattamaan työelämän joustoja.

Tekoälyn aiheuttamista muutoksista työhön kirjoitetaan jo vuonna 2019. Kirjoituksissa nostetaan esiin sekä uhkia että mahdollisuuksia, kuten työpaikkojen katoaminen vs. työnteon helpottuminen tekoälyn mahdollistamien työkalujen avulla.

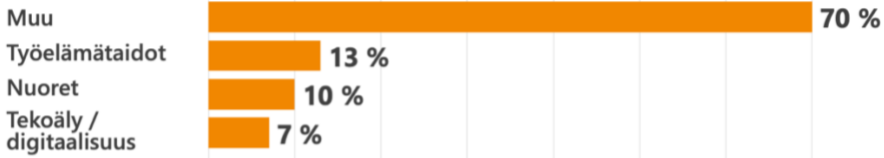
”Media-analyysi inspiroi ja antoi ajattelunaihetta etenkin sen osalta, miten matalat pylväävät olivat työelämän murrokseen liittyvissä aiheissa. Ennustan, että seuraavassa analyysissä pylväs tulee olemaan korkeampi. Kun ajattelen esimerkiksi tekoälyä, digitalisaatiota – ja muitakin aiheita, ikääntymistä, hallituksen työelämätoimia, niin koen, että sen täytyy nousta aihepiirinä. Onko media tehnyt vuonna 2023 työnsä huonosti, jos tämä on näin matala pylväs? Koen, että murros koskettaa niin monia – aiheen merkitys on suuri.”

– Teijo Valtanen, taloustoimituksen päällikkö

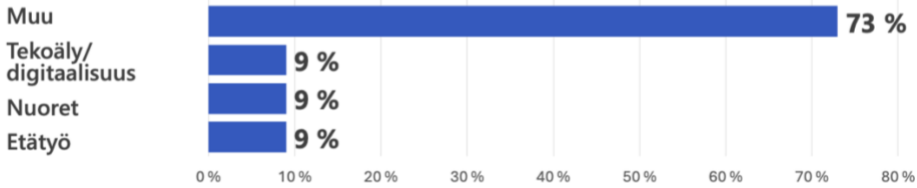
”Työelämän muutosten taustoittaminen tuntuu jäävän pinnalliseksi. Miksi tämä sitten olisi tärkeää: esimerkiksi valmennan paljon opinto-ohjaajia, joiden on tärkeää ymmärtää ja kertoa nuorille työelämän muutoksista, ja he ovat pitkälti sen tiedon varassa työelämästä, mistä media kirjoittaa. Se mistä ja miten media kirjoittaa, heijastuu nuoriin. Nuoret jännittävät työelämää enemmän kuin koskaan.”

– Marjaana Toiminen, johdon konsultti

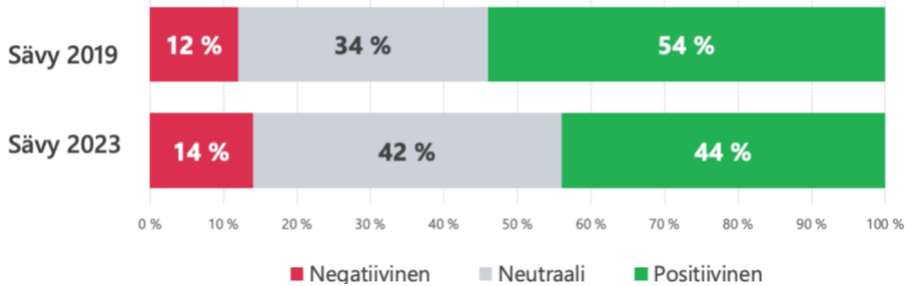
2019 TEEMAT

2023 TEEMAT

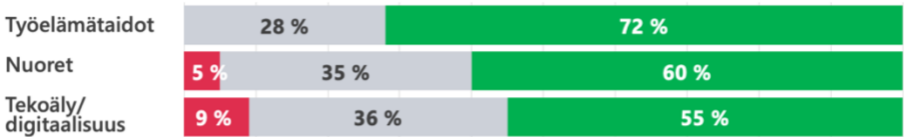

Kuvio 14. Työelämän murrokseen liittyvien juttujen jakautuminen teemoittain vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa esitetään kolme eniten mainintoja saavuttanutta aihetta, loput aiheet ovat luokassa ”muu”.

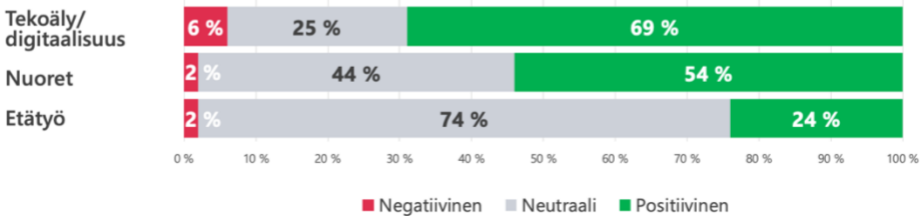

Kuvio 15. Työelämän murrokseen liittyvien juttujen sävy vuosina 2019 ja 2023.

2019 – SÄVY TEEMOITTAIN

2023 – SÄVY TEEMOITTAIN

Kuvio 16. Työelämän murrokseen liittyvien juttujen sävy teemoittain vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa esitetään kolme eniten mainintoja saavuttanutta aihetta.

10 Työhyvinvoinnilla on monet kasvot

Helsingin Sanomat 4.4.2019:

"Toivoin jonkun törmäävän autooni, jotta pääsisin sairauslomalle" – 139 naista kertoi työuupumuksestaan, taustalta paljastui huonoja pomoja ja tukahduttavaa tunnollisuutta

Ilta-Sanomat 13.9.2023:

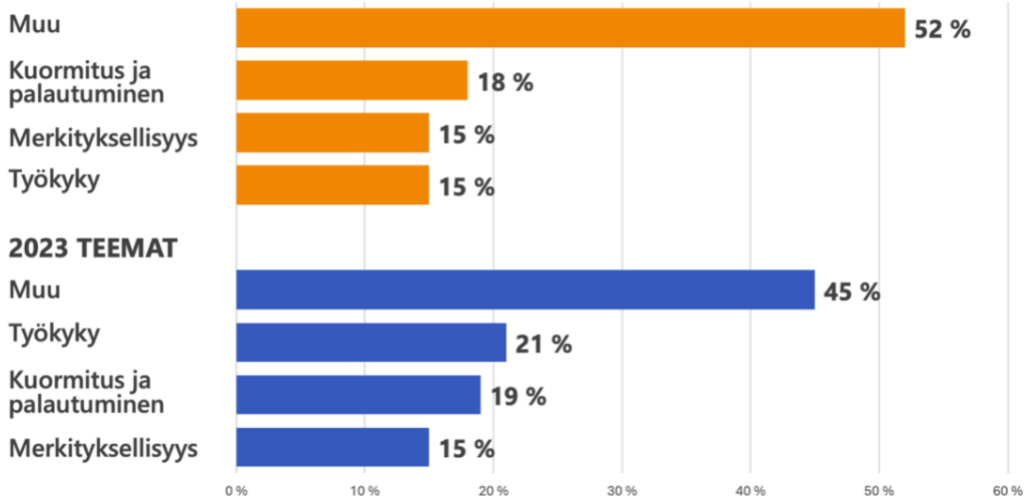
Työuupumus on surullisen yleistä – asiantuntijalta synkkä kuvaus tilanteesta

Kauppalehti 7.10.2023:

Työelämä voi tukea aivoterveyttä – Hyvinvoiva työntekijä on tuottava

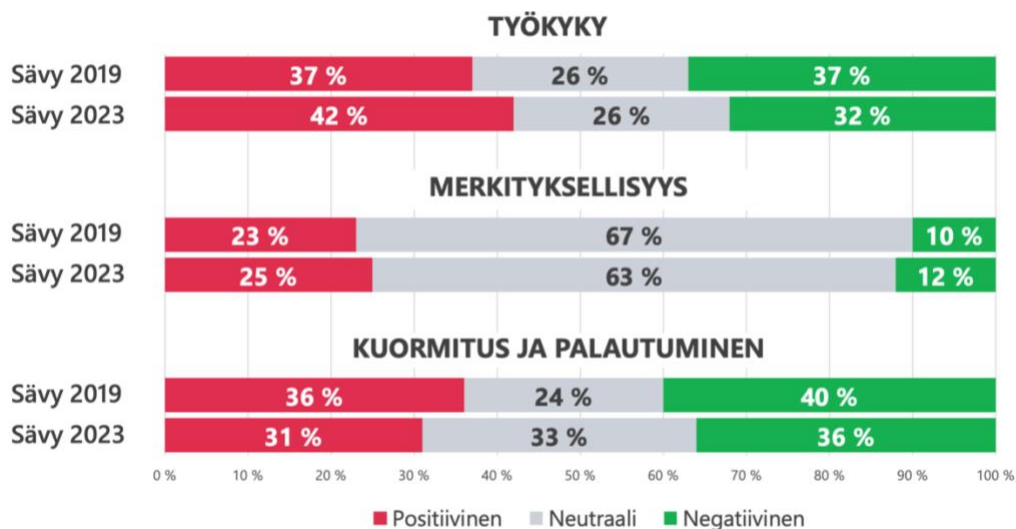
Työhyvinvointiin liittyvät aiheet ovat mediassa kirjavia, niin kuin oikeassakin elämässä. Analyysin perusteella lähes puolet, 48 prosenttia, kirjoituksista ei ollut luokiteltavissa aiheen mukaan, joten ne sisältyvät tässä analyysissä kategoriaan "muu". Luokitelluista aiheista suurimpia olivat kuormitukseen ja palautumiseen, työkykyyn sekä merkityksellisyyteen liittyvät aiheet.

2019 TEEMAT

Kuvio 17. Työhyvinvointiin liittyvien juttujen jakautuminen teemoittain vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa esitetään kolme eniten mainintoja saavuttanutta aihetta, loput aiheet ovat luokassa ”muu”.

Työhyvinvoinnin aiheita käsitellään mediassa niin positiivisesti, negatiivisesti kuin neutraalistikin. Työkyvyn osalta kirjoituksissa on nähtävissä muutosta negatiivisempaan suuntaan, sen sijaan kuormitukseen ja palautumiseen liittyvissä aiheissa neutraalien artikkelien osuus on kasvanut. Merkityksellisyydestä kirjoitettiin enimmäkseen neutraalisti molempina vuosina.

Kuvio 18. Työhyvinvointiin liittyvien juttujen sävy teemoittain vuosina 2019 ja 2023. Graafeissa esitetään kolme eniten mainintoja saavuttanutta aihetta.

Työhyvinvoinnista julkaistiin paljon erilaisia tutkimustuloksia ja kyselyitä: 36 prosentissa artikkeleista oli mukana viittaus tutkimukseen tai tutkijaan. Vastaavasti yksilön kokemukset nostettiin näkyvästi esiin 23 prosentissa työhyvinvointia käsittelevistä artikkeleista.

Yksilöiden tarinat käsittelivät sekä työuupumusta että työn imua. Työuupumuksen kokeneista kirjoitettiin usein ns. selviämistarinoita, joissa he palasivat työelämään alan vaihtajina. Positiivisissa yksilötarinoissa korostettiin henkilön olevan unelma-ammattissaan, joka oli yleensä jollakin lailla epätavallinen tai sitä ei mielletty yleisesti tavoiteltavaksi.

Työhyvinvoinnin haasteina nostettiin esiin sekä 2019 että 2023 työuupumus, väkivallan uhka, mielenterveysongelmat ja sairaspöissaolot. Työuupumuksessa nostettiin aloista esiin muun muassa sote-ala ja poliisi, kun taas väkivallasta puhuttiin muun muassa kaupan alan ja sote-alojen yhteydessä. Väkivallan määrän nähtiin olevan kasvussa jo 2019, ja 2023 sen lisääntymisestä uutisoitiin edelleen.

Työhyvinvoinnin haasteena nähtiin myös vuorotyöt sekä terveyden että arjen hallinnan näkökulmasta. Työpaikkakiusaaminen oli esillä mediassa enemmän vuonna 2019. Sen sijaan vuonna 2023 työhyvinvointikeskustelussa näkyivät koronan mukanaan tuomat työnteon muutokset, kuten keskustelu etätöön vaikutuksista. Huolta kannettiin erityisesti nuorista työntekijöistä.

Työhyvinvoinnin tukemisesta uutisoitiin vähemmän kuin työhyvinvoinnin haasteista. Työhyvinvoinnin tukemisesta kirjoitettiin vinkkejä, joiden avulla yksilö voi tunnistaa uupumuksen ajoissa sekä juttuja, joissa yksilö oli saanut tukea työhyvinvoinnin haasteisiin työnantajaltaan.

Monimuotoisuuteen liittyvistä kysymyksistä selkeimmin mediassa näkyi sukupuolten välinen tasa-arvo työelämässä. Tasa-arvokysymyksistä nostettiin esille ennen kaikkea miesten ja naisten väliset palkkaerot, mutta myös seksuaalinen häirintä, raskaussyrjintä ja naisten asema yritysjohtossa. Keskustelua työelämän monimuotoisuudesta käytiin erityisesti naisten päivän yhteydessä. Rasismia käsiteltiin henkilöiden kokemusten ja tutkimusten kautta.

”Medialla on omasta kiireestään huolimatta ja somen vuoksi oma vastuu siitä, millaista kulttuurillista mielenmaisemaa se maalaa työelämästä. Jatkuva kuormituksesta, uupumuksesta ja stressistä

puhuminen ylläpitää kuormitusta. Työelämässä ja elämässä muutenkin on kuormittavia asioita, se ei ole kenenkään syy vaan osa elämää. Kasvua ja oppimista ei tapahdu, jos meitä pelotellaan kuormituksella tai me pelkäämme sitä. Enemmän pitäisi olla sitä viestiä, että kuormituksen määrä vaihtelee, samoin ihmisen henkilökohtainen tilanne siitä, miten paljon kuormitusta siedämme.”

– Laura Sokka, neuropsykologi, psykologian tohtori

”Kansainvälisessä vertailussa suomalaisten työelämä on poikkeuksellisen hyvää: meillä on pitkät lomat, vanhempainvapaat, joustoja... silti mediapuhe keskittyy siihen, miten rankkaa meillä on. Näin pitkään Yhdysvalloissa asuneena usein ihmetyttää ja tuntuu erikoiselta, miten paljon suomalaiset valittavat työelämästä ja kokevat sen raskaaksi. En halua väheksyä työuupumusta, mutta minua kiinnostaa se, miksi kokemus on niin ankea, kun se on niin ristiriidassa tilastojen ja lainsäädäntömme kanssa. Sen täytyy liittyä jotenkin siihen, millainen yhteisöllisyyden kokemus tai johtamisen kokemus meillä on, tai palkkaukseen, työnsaannin vaikeuteen tai autonomiaan. Keskustelua voisi verrata lapsiperhekeskusteluun, joka on myös Suomessa hyvin negatiivista ja lapsiperhearki koetaan rankaksi, vaikka meillä on päiväkodit, joustot ja edut – kaikkien faktojen valossa tässä on selittämätön ristiriita.”

– Laura Saarikoski, journalistiikan työelämäprofessori

”Vuosituhannen vaihteessa aloin tekemään työhyvinvointitutkimusta – tulin genren ulkopuolelta, joten ihmettelin, miten äärettömän negatiivista keskustelu on. Ekassa työn imu -tutkimuksessa tutkin opettajien työn imua – opettajista keskusteltiin alan vaihdon, stressin ja uupumuksen kautta, kirjoittelu oli todella negatiivista – mutta todellisuus oli se, että opettajatkin kokevat työn imua ja ovat motivoituneita. Tätä perspektiiviä vasten oli mukava yllätys, että työelämästä kirjoitetaan myös positiivisesti.”

– Jari Hakanen, tutkimusprofessori

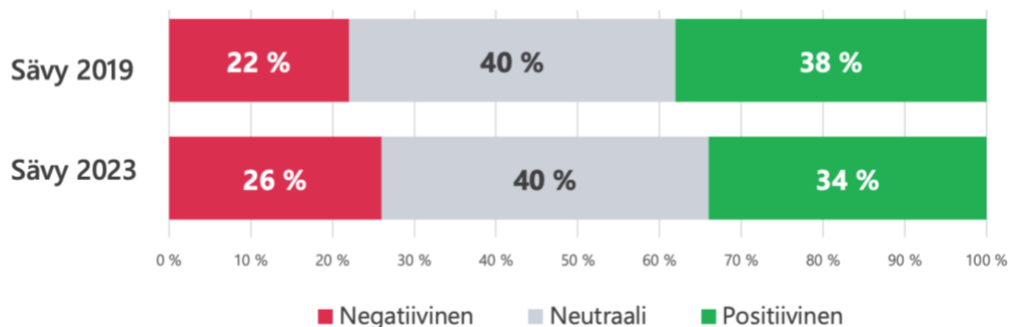
11 Työvoimapula ja epätyypillisten työsuhteiden kuormittavuus näkyivät uutisoinnissa

Työllistymisen teema näkyi mediassa työvoima- ja osaajapulan uutisoinnissa. Siitä keskusteltiin paljon sekä yleisesti että alakohtaisesti, ja erityisesti huoli sote-alan työvoimapulasta nousi esiin. Työperäistä maahanmuuttoa ja työntekijöiden rekrytointia ulkomailta käsiteltiin molempina tarkasteluvuosina erityisesti työvoimapulaan vastaamisen näkökulmasta. Toisaalta myös ulkomaalaisten työntekijöiden haavoittuvainen asema huolestuttaa.

Epätyypillisiä työsuhteita käsiteltiin mediassa ennen kaikkea kuormittavuuden kautta. Esimerkiksi vuorotyöhön liitettiin pääasiassa terveyden ja lastenhoidon haasteita. Vuorotöistä pois vaihtaneiden tarinoissa nousivat esiin muun muassa stressin pienentyminen, arjen helpottuminen ja palkan kasvu. Työn taloudellinen epävarmuus ja henkinen rasittavuus korostui myös keikkatyössä. Esiin nostettiin vuokratyörytysten kautta työskentelevien korkeammat ansiot ja vuokratyön eettisyys.

Kevytyrittäjäyys oli vielä vuonna 2019 uusi termi, jota selitettiin mediassa ja josta kirjoitettiin positiivisesti tapana kokeilla yrittäjyyttä. Vuonna 2023 mediassa käsiteltiin myös kevytyrittäjäyden huonoja puolia: uutisiin nousivat esimerkiksi ulkomaalaisten työntekijöiden pakottaminen kevytyrittäjiksi rakennusalalla sekä useat epäkohdat ruokalahettien asemassa.

Työnhaku esitetään mediassa prosessina, jossa onnistuu, kun tuntee oikeat niksit. Työnhaku tyypistyykin paljolti rekrytoijien julkisuudessa jakamiin työnhakuvinkkeihin. Yksittäisiä työnhakuun liittyviä juttuja kirjoitettiin myös muun muassa poikkeuksellisista rekrytointi-ilmoituksista, kuten päiväkodin lasten tekemästä varhaiskasvatuksen videosta sekä teknologiayrityksen sukupuolisyrittäjästä syytetystä mainoksesta.

Kuvio 19. Työllistymiseen liittyvien juttujen sävy vuosina 2019 ja 2023.

12 Loppusanat

Työelämäpuheen media-analyysi osoittaa, että työelämä kiinnostaa suomalaisia valtavasti – ei siitä muuten mediassakaan niin paljon puhuttaisi. On hienoa havaita, että median työelämäpuhe on kaikkienensa mennyt monimuotoisempaan suuntaan, oli kyse juttutyypeistä, lähteistä, aiheen käsittelyn näkökulmasta tai sävystä.

Samalla täytyy kuitenkin muistaa, että myös työelämä on monimuotoistunut, ja osittain monimutkaistunutkin: meillä on yhä enemmän ihmisiä ei-typillisissä työsuhteissa, Suomi on yhtä monikulttuurisempi ja monimuotoisempi myös työelämän näkökulmasta, työn tekemisen tavat ovat muuttuneet muun muassa etä- ja hybridityön myötä. Siitä huolimatta esimerkiksi monikulttuurisuus ei tässä analyysissä juurikaan noussut esiin paitsi kiinnostavana kuriositeettina esimerkiksi johtamisen, eri-ikäisten työntekijöiden ja kulttuurin aiheissa, mikä voi johtua siitä, että sana ”maahanmuutto” rajattiin analyysistä pois. Tarve käsitellä työelämää yhä monimuotoisemmin on olemassa, ja kehitys todennäköisesti myös jatkuu.

On myös huomattava, että median lisäksi työelämästä puhutaan muuallakin: viime aikoina esimerkiksi anonyymit keskustelut Jodelissa ovat yleistyneet. Tässä analyysissä ei niitä käsitelty, mutta työelämään liittyvät some-keskustelut olisivat varmasti mielenkiintoinen jatkoanalyysin aihe sekkin.

Tämä media-analyysi ja raportti lähetettiin ennen lopullista muotoaan kommentoitavaksi työelämän tutkijoille, median edustajille sekä muille työelämävaikuttajille ja -asiantuntijoille. Osa kommentoi raporttia kirjallisesti, osaa haastateltiin.

Raporttiin liittyneissä työelämävaikuttajien haastatteluissa nousi säännönmukaisesti esiin muutamia asioita, joita myös median edustajien ja medialle juttuaiheita tarjoavien työelämätoimijoiden toivottiin ottavan paremmin huomioon:

- Työelämäkeskustelussa on edellelleenkin paljon ongelmalähtöistä ja negatiivista kirjoittelua. Tämä näkyy etenkin johtamiseen ja työhyvinvointiin liittyvissä aiheissa. Aiheita voitaisiin käsitellä enemmän myönteisten esimerkkien, onnistumisten ja ratkaisujen kautta.
- Kenen ääni haastatteluissa kuuluu – ovatko äänessä vain korkeasti koulutetut ja keski-ikäiset?

- Tietotyöläiset tuntuvat hallitsevan palstatilaa – olivatpa he mediassa sitten asiantuntijaroolistaan tai omasta kokemustaustastaan käsin. Liian suppea haastateltavien joukko saattaa antaa etenkin nuorille sen käsityksen, että työelämä on kiinnostavaa vain asiantuntijatyön näkökulmasta.
- Nuorten työelämä näyttäytyi analyysin perusteella vain kesätöiltä – silti nuorten joukko kattaa myös ne nuoret, jotka ovat jo opiskelemassa tai jo siirtymässä tai siirtyneet työelämäään. Heidän näkökulmansa työelämäään tuntuu jäävän kepeiden kesätyöaiheiden varjoon, vaikka esimerkiksi tälle joukolle saattaa etätöiden lisääntyminen ja uupumuskeskustelu näyttäytyä erityisen ahdistavalta.

Toivomme, että median kiinnostus työelämäaiheita kohtaan jatkuu ja rakentaa yhä monimuotoisempaa kuvaa työelämästä. Jokaisen on kuitenkin hyvä miettiä, millä tavoin työelämästä puhutaan ja kirjoitetaan. Sanat muokkaavat ja luovat todellisuutta. Liian usein huomaa kuulijan yllättyvän tiedosta, että suomalainen työelämä on kehittynyt pitkällä aikavälillä positiiviseen suuntaan. Työelämäään liittyviä haasteita ei ole syytä unohtaa tai peitellä, mutta toivon mukaan työelämäpuhe on jatkossa entistäkin ratkaisukeskeisempää ja nostaa myös sen hyviä puolia ja onnistumisia esiin. Siten voimme yhdessä viedä suomalaista työelämää parempaan suuntaan.

13 Analyysistä

Analyysin aineistona oli Retriever Suomen mediaseurannan piiriin kuuluva toimituksellisen median aineisto vuosilta 2019 ja 2023.

Aiheet ja teemat

Työelämään liittyvää keskustelua on haettu seuraavista aihepiireistä niin, että hakusanojen tulee esiintyä artikkelin otsikossa tai alussa:

- Työnteon paikat (hakusanoina mm. etätyö, lähityö, hybridityö, paluu toimistolle)
- Työhyvinvointi/jaksaminen (hakusanoina mm. työuupumus, työn merkityksellisyys, töissä viihtyminen, työtyytyväisyys, ilmapiiri yhteydessä työhön)
- Johtaminen ja esihenkilötyö (hakusanoina mm. työn suunnittelu ja organisointi, itsensä johtaminen)
- Työsuhteet (kesto, muoto yms.), (hakusanoina mm. vuokratyö, osa-aikatyö, keikkatyö, kevytyrittäjyys, joustot yhteydessä työhön)
- Eri-ikäiset työntekijät ja muuntuvat työurat (hakusanoina mm. nuoret yhteydessä rekrytointiin, palkkaamiseen, työelämään, työyhteisöön, erilaisia iän määrittäviä yhteydessä työntekijöihin, pidentää yhteydessä työuriin tai työelämään)
- Työn murros / muutos / tulevaisuus (hakusanoina näiden lisäksi mm. trendit yhteydessä työelämään)
- Organisaatio/yrittäjäkulttuuri (hakusanoina mm. yrityskulttuuri, arvot yhteydessä työyhteisöön, yritykseen tai organisaatioon)
- Työllistyminen (hakusanoina mm. työnhaku, rekrytointi, vaihtaa yhteydessä ammattiin, alaan, työpaikkaan, työvoimapula)
- Näiden lisäksi aiheiden sisällä on hakujen avulla etsitty aiheissa eniten esiintyviä teemoja aiheista työhyvinvointi, etätyö, nuoret (eri-ikäiset työntekijät haun sisällä) ja työn murros niin, että hakusanojen on täytynyt esiintyä artikkelin otsikossa tai alussa. Jokaiselle artikkelille ei ole määritelty teemaa.

Hakujen rajaamisella otsikkoon tai artikkelin alkuun pyritään huomioimaan se, että aihe on artikkelin keskiössä. Koska analyysi on toteutettu hauilla, lukuihin saattaa sisältyä yksittäisiä epärelevantteja artikkeleita. Yksi artikkeli voi esiintyä

useammassa haussa. Hakusanat esiintyivät yhteensä 54 125 artikkelissa. Näistä analyysiin sisällytetyistä artikkeleista uniikkeja oli 47 844.

Muita analyysin luokittelussa käytettyjä määrittelyjä

Hakujen lisäksi analyytikko on käyttänyt analyysin tukena tekoälytyökaluja tunnistamaan, mitä juttutyyppejä (pääkirjoitus, mielipidekirjoitukset, henkilöhaastattelut, uutisartikkelit) aineistossa esiintyy, onko artikkeleissa käytetty tutkittua tietoa tai haastateltu tutkijaa ja mikä on artikkelin sävy työelämää kohtaan.

Tuloksia tulisi pitää suuntaa antavina, sillä yksittäiset virheluokittelut ovat mahdollisia.

Juttutyypien määrittely analyysissä

- Artikkelin luokiteltiin henkilöhaastatteluksi, mikäli yksilö kertoi siinä kokemuksistaan työelämässä eikä se ollut mielipidekirjoitus.
- Artikkelin luokiteltiin pääkirjoitukseksi, mikäli sen kirjoittajaksi tunnistettiin lehden toimitus.
- Artikkelin luokiteltiin mielipidekirjoitukseksi, mikäli sen oli kirjoittanut joku muu kuin lehden toimitus.
- Varsinaisten kolumnien lisäksi kolumneiksi luokiteltiin vieraskynät ja toimittajien uutisanalyysit.
- Pääkirjoituksia, mielipidekirjoituksia ja kolumneja tarkistettiin myös mm. hakemalla jutut, missä sanat mielipide, pääkirjoitus tai kolumni esiintyivät artikkelin otsikossa tai verkkoartikkelin osoitteessa sekä tarkastelemalla artikkelien kirjoittajatietoja sekä printtiartikkelien sivunumeroita.

Mitä analyysi ei sisällä?

- Lakkouutisointi tai vastaava työtaisteluihin/työriitoihin liittyvä uutisointi (jutut, joissa mainitaan otsikossa tai alussa näihin liittyviä sanoja)
- Poliittinen keskustelu työelämään liittyen (jutut, joissa mainitaan vaalit, jokin suomalaisista puolueista, hallitus tai oppositio tai kansanedustaja tai ministeri)
- Keskustelu pelkästään työttömyydestä
- Mahdollisia muita työelämäaiheita kuin erikseen edellä mainitut
- Koronavuosia (tarkastelujaksona 2019 ja 2023)
- Sosiaalista mediaa

Analyysi keskittyy kahteen vaalivuoteen, ja etukäteen oli tiedossa, että varsinkin 2023 työelämän sopiminen ja lainsäädäntö ovat olleet hyvin paljon esillä, kun taas 2019 esimerkiksi Postin lakko sai paljon näkyvyyttä. Rajaukset ovat sulkeneet valituista aiheista analyysin ulkopuolelle esimerkiksi vuokratyövoimaan ja työperäiseen maahanmuuttoon, työvoimapulaan ja sairaspöissaoloihin liittyvää keskustelua sekä etätyötä ratkaisuna alueellistamiseen 2019. Määrällisesti kyse on kymmenistä tuhansista artikkeleista. Analyysissä haluttiin kuitenkin tietää, miten työelämästä puhutaan muissa konteksteissa, ja näiden mukaan ottaminen olisi määrällisesti hukuttanut muun työelämästä käytävän keskustelun.

Samoin koronan vaikutus olisi ylikorostunut, mikäli aineistossa olisivat olleet mukana koronavuodet. Rajaamalla keskustelun ennen ja jälkeen aineistossa näkyy koronan vaikutus tavalla, joka mahdollistaa myös muiden trendien esiin nousemisen.

